

LÉPCSŐ

CISZTERCI SZENT IMRE PLÉBÁNIA

*Ha baj van, sose embert kérdezz, mindig csak Istent,
az ember esetleg téved, Isten soha,
legfeljebb saját érdekedben késik a válasszal.*

SZABÓ MAGDA

AGellért-hegy a főváros természeti, építészeti és urbanisztikai értékekben gazdag, jobb sorsra érdemes városrésze. A Várhoz hasonlóan természeti, közlekedési és építészeti szempontból is önálló egységként, jól körülhatárolhatóan illeszkedik a város szövetébe. A Duna fölé 139 méteres, függőleges sziklafallal magasodó dolomittömbje markáns városképi elem, a világörökségi terület meghatározó része, amelyhez immár szervesen hozzátartozik a Citadella budapestiek által kevésbé szeretett, komor erődje a Szabadságszoborral együtt, amely a fiatalabb generációkban a szovjet birodalom 45 éves jelenlétét már csak halvány emlékként idézi föl.

A Gellért-hegy filoxéravészig szőlőművelésre használt déli lejtőjén – a 20. század első évtizedének végéig – csak néhány épület állt. Ezek közé tartozott egy jelentősebb vincellérház, a 2006-ban sajnálatosan megsemmisített Plósz-villa (Gombocz Zoltán u. 9.), egy századfordulós térképen „Új Budához” néven jelzett vendéglő (Ménesi út 78.) és a mai Ménesi és Somlói út között elterülő, többholdas telken kialakított arborétumban az Országos Gazdasági Egyesület Vincellér Képezdjének néhány épülete, valamint a keleti oldalon néhány nyaraló. A legfontosabb, főként a nyugat-keleti közlekedést biztosító utak (Ménesi, Kelenhegyi, Somlói) gyakorlatilag a mai nyomvonalukon, a hegy

Szunnyadó értékek

D O L O M I T T Ö M B A V Á R O S F Ö L Ö T T

Cikkünk szerzője művészettörténész. Szakterülete a műemlékvédelem és a műemléki topográfia.

Családja 1913 óta él a Gellért-hegyen, és sok szállal kapcsolódik a Szentimrévároshoz.

1973–1990-ig az MTA Művészettörténeti Kutatócsoportjának munkatársa. Az Antall-Boross-kormányban a határon túli magyarsággal kapcsolatos ügyekért felelős államtitkár. 1998–2000-ig az Országos Műemlékvédelmi Hivatal elnöke volt.

2010 óta a Gellérthegyvédő Egyesület elnökeként is tevékenykedik.

Írása Saly Noémi (szerk.): Gellérthegy. Budapesti kultúrtörténeti séták III. című kötete előszavának rövidített változata (Fekete Sas Kiadó, 2017.).

A Szent Gellért szobor alatti híd és lépcsősor a vízésésnél

rétegvonalai mentén, dűlőútként haladtak. Közöttük a rájuk merőleges, hosszú, keskeny telekosztás volt a jellemző. A 20. század első három évtizedében a hegy alján futó Villányi út és – magasan a hegyoldalban – a vele nagyjából párhuzamos Somlói út között, a Ménesi út két oldalán jelentős katolikus intézmények méltóságos épületei és az Eötvös Collegium robusztus épülettömbje alakítják át a Gellért-hegy addigi összképét. Az intézményi területhasználat mellett, azzal szinte egy időben megjelent a rezidenciális funkció is. A szabadon maradt telkeken, valamint az időközben felsőoktatási intézménnyé fejlődött Vincellér Képezdétől – jelenleg a gödöllői Szent István Egyetem Kertészeti és Élelmiszeripari Kara – a Kis Gellért-hegyig húzódó területen és a Mányoki út és Kelenhegyi út környékén egyre-másra jelentek meg a felső középosztályhoz és az értelmiségi elithez tartozó építetők elegáns villái.

A Gellért-hegy funkcionális szerkezetének és sajátos arculatának a meghatározásában a Főváros, a Közmunka Tanács és a hegy lejtőit az 1910-es évek elejétől birtokba vevő villatulajdonosok sokoldalú együttműködésének volt döntő szerepe. Utóbbiak 1920-ban a

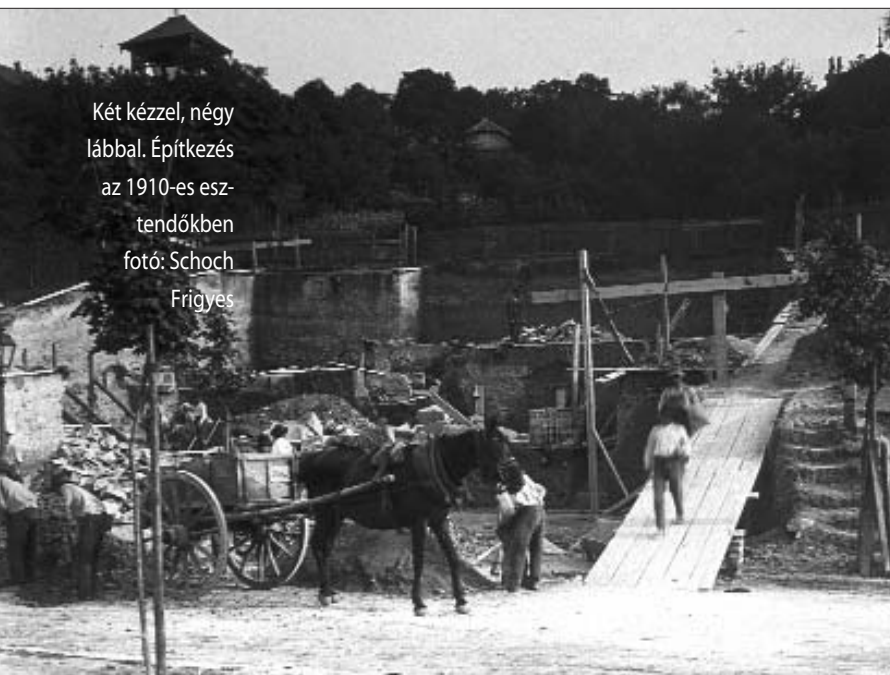
Szent Gellért-hegy Barátainak Egyesülete néven megalakították a következő két évtizedben igen jelentős és eredményes munkát végző érdekképviseleti szervezetüket. Az Egyesület tagjai sorában olyanokat találunk mint az egyik alapító, Plósz Sándor (1846–1925) jogász, egyetemi tanár, az MTA tagja, igazságügy-miniszter, aki számos alapvető polgári jogintézmény megalkotója volt vagy Schafarzik Ferenc (1854–1927), a műszaki földtan és hidrogeológia

Elegáns villák
a város felett,
Orom utca 8-10.

Két kézzel, négy lábbal. Építkezés az 1910-es esztendőben
fotó: Schoch Frigyes

egyik hazai megalapozója, Wälder Gyula (1884–1944), a korszak egyik meghatározó építész, Warga László (1878–1952), a városépítés nemzetközi elismertségű magyar úttörője vagy Bartoniek Géza (1854–1930), az Eötvös József Collegium első igazgatója, Eötvös Loránd egykori tanársegédje. A sor hosszán folytatható egyetemi tanárokkal, magas rangú hivatalnokokkal, ügyvédekkel, nagyiparosokkal és más, szakmai és közügyekben egyaránt kiemelkedő szerepet vállaló személyiségekkel.

Kilátás a Hegedűs-villából a Citadellára
fotó: Schoch Frigyes

Ha a Gellért-hegy ma is meglévő és nagyrészt kibontakoztatásra váró értékeit akarjuk felmérni, nem fölösle-

ges egészen röviden utalni arra, hogy a rezidenciális övezet kiépülése során milyen feladatokkal kerültek szembe az érdekeltek, és ennek során milyen távlatos megoldásokat találtak.

Leegyszerűsítve két nagy, de egymással összefüggő problémakörrel kellett foglalkozniuk. Abból indultak ki, hogy a Gellért-hegyet a beépített területei sorába illesztő főváros a lakónegyed kialakításán túl, a nagyközönség számára is birtokba vehető, magas színvonalú, parkosított zöldövezetet is kapjon. A Szent Gellért-hegy Barátainak Egyesülete ezért – ahogy az a fennmaradt éves munkabeszámolókból kitűnik – sziszte-

Hűsítő kortyok egy gellérthegyi vendéglőben

matikusan napirenden tartotta, és műszakilag is kidolgozott kezdeményezésekkel segítette a hegy és szerves környezete, mindenekelőtt a Tabán és a Gellért-hegy alatti Duna-part ilyen szellemű rendezését. Ehhez kapcsolódott a Gellért-hegy teljes belső és – a főváros egyéb részeinek vérkeringésébe bekapcsoló – külső közlekedési rendszerének koncepciózus kiépítésére irányuló, döntő részben végül e javaslatok figyelembevételével megvalósult kialakítása. A zöldövezeti jelleg fenntartásának lényeges feltétele volt, más fontos részletek mellett, a megfelelő méretű teleknagyság meghatározása, amit a Fővárosi Közmunkatanács, az Egyesület javaslatára a hegy magasabb részein 600 négyszögölben limitált 1928-ban.

A vázolt erőfeszítések nyomán jelentős építések (Vidor Emil, Medgyaszay István, Münnich Aladár, dr. Lechner Jenő, ifj. Lechner Jenő, Árkay Bertalan, Rimanóczy Gyula stb.) közreműködésével épült ki teljes egészében a két világháború között a Gellért-hegy elegáns villanegyede. Ezzel párhuzamosan – már a múlt század fordulóján – a Gellért-szobor együttesének kialakításával (1901) illetve a Duna-parti sétánytól induló gyalogutak hálózatának igényes kiépítésével megkezdődött a Gellért-hegy koncepciózus parkosítása is. A Gellért Szálló és a Sziklatemplom elkészülte csakhamar újabb parkfejlesztést indított el, és a sétautak – látványos kilátást nyújtó pihenőkkel, képzőművészeti részletekkel – a hegy déli lejtőjét is behálózták. Ez a folyamat az 1960-as évek elején kapott újabb lendületet a Rezeda utca és a Citadella lódombja közötti

terület, valamint a hegyhát csatlakozó részének addig rendezetlen, tűzérési lőállásokkal és aknatölcsérekkel tarkított részének jól átgondolt pihenőparkká formálásával.

A Gellért-hegy jelenlegi épületállományának nagyjából 60%-a 1945 előtt épült, 40%-a pedig 1970 után, döntően 1970–1990 között. A mai összképben mégis a két világháború között kialakult struktúra a meghatározó, ez azonban mind az épületek és környezetük állapotában, mind pedig az utcaképben, több mint negyed századdal a szovjet berendezkedés megszűnte után is alapvetően a gazdátlanság jeleit viseli. A legnagyobb csapást a magas esztétikai és életminőségre a lakóépületeknek a tulajdonosi szerkezet megváltoztatását célzó kényszerű feldarabolása, valamint az 1970-es évektől beépített, ideológiai motivációktól sem mentes, két-háromemeletes, igénytelenül megtervezett és kivitelezett társasházak jelentik. Ennek következtében a hegy déli lejtőjére koncentrálódó villanegyed város fölé emelkedő összképében nem a fák lombjai és a közülük kibukkanó villák változatos formái, hanem a többszintes lakóépületek zavaróan egyhangú, vízszintesen ritmizált, fantáziátlan homlokzatai uralják a látványt.

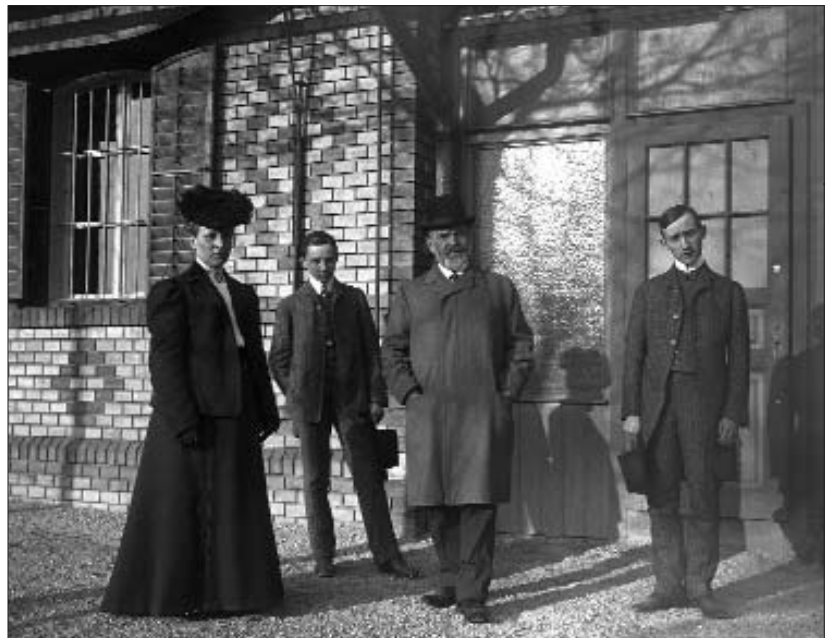

Romantikus sétautak

Az így megindult, a környezetet túlterhelő folyamatok az 1990-es évektől ingatlanspekulációs érdekektől vezérelve tovább folytatódnak, sok helyen a szintek számának további növelésével, néha extrém környezetkárosítással együtt.

Az elmondottak érzékeltethetik, hogy a Gellért-hegy alapos, értékszempontú revitalizációra szorul. Ez pedig helyi, fővárosi és országos ügy is egyszerre. A kivételes egységet alkotó városrész rangjának megfelelő kezeléséhez elengedhetetlen a létrejöttéhez vezető út

A Kis-Gellért-hegy, az egykori kőbánya felől a Schweidel utca felé nézve

feltárása, a közterületekre is kiterjedő, megőrzendő építészeti, tájépítészeti értékállományának leltározása annak érdekében, hogy a rejtett értékek napvilágra kerülhessenek. Hogy a múlt és a jövő tartós értékteljesítésben találkozhasson.

Nyaraló a Bérc utca környékén
fotó: Schoch Frigyes
forrás: Fortepan

A Gellért-hegy mint egység ma nem jelenik meg a közigazgatásban, ügyeiben két kerület, a XI. és az I., a főváros, valamint – a Citadella esetében – az Államkincstár illetékes. Az eltérő érdekek és az együttműködési képesség hiánya a tartós gazdátlanság jól látható okai. De legalább ilyen fontosak a kevésbé szembetűnő okok, amelyek a társadalmi akaratképzés változó összetételű, történelmi tehertételeire vezethetőek vissza. A Gellért-hegyet, mint láthattuk, éppen ez az egykor világosan artikulált közakarattal tette azzá, amivé ismét válhatna, és amivé válnia kellene.

Entz Géza Antal

Az Árpád-ház sarja, I. László néven a hetedik magyar király, aki 1077 és 1095 között irányította Magyarországot. Hazánk egyik legszeretettebb uralkodója. 1040 körül született Lengyelországban, Béla herceg (a megvakított Vazul fia, a későbbi I. Béla király) és Richeza lengyel hercegnő gyermekeként. Testvérei: Géza (a későbbi I. Géza király), Lampert, Zsófia, Eufémia, Ilona és egy ismeretlen nevű lány. László 1048 táján érkezett Magyarországra az apját trónra segítő lengyel csapatokkal. Unokabátyja, Salamon trónra kerülése (1063) után kezdetben békés egyetértés uralkodott közte és a hercegek között. 1064-ben László feltehetően a bihari dukátust igazgatta. 1068-ban vitézül harcolt a betörő besenyők (úzok)

(1088–1134), aki Ióánnész (Kaloióánnész) bizánci császár neje lett, s akit az ortodox egyházban Eirené néven szentként tisztelnek.

László 1081-ben megegyezett Salamonnal, így végre az övé lett a törvényes uralom az egész ország felett. 1082-ben Salamont Visegrádon bebörtönözte. 1083-ban szentté avatatta az államalapító királyt, I. Istvánt, fiát, Imre herceget, a vértanú Gellért püspököt, valamint Zoerard (András) és Benedek Zobor-hegyi remetét. István király szentté avatása 1083. augusztus 20-án történt Székesfehérvárott – az ünnepnap eredetét ez az esemény adja. László király 1085-ben ismét kiverte a besenyőket az országból. A belső béke megszilárdulása után 1087-től, a külföldi expanziókra

Koronával, bárddal és országalmával

Ü D V Ö Z L É G Y K E G Y E L M E S S Z E N T L Á S Z L Ó K I R Á L Y

A magyar kormány Szent László trónra lépésének 940. szentté avatásának 825. évfordulója alkalmából emlékeket hirdetett meg. Ehhez csatlakozva írásával emlékezünk Kerny Terézia (1957–2015) művészettörténészre, aki a Szent Imre millennium során tartott igényes és nagy hatású előadást a Szentimrevárosban, írásait is rendelkezésünkre bocsátva.

elleni ütközetben, ahol Salamon fővezérsége alatt, az észak-erdélyi Kerlésnél (Cserhalomnál) megmentett egy elrabolt lányt. 1071-ben Nándorfehérvár sikeres ostroma után, a zsákmány elosztásánál vita támadt László, Géza és Salamon között. Az ekkor kiéleződött ellentét ettől kezdve teljesen elmergesedett, s hosszú évekig tartó polgárháborúba sodorta az országot. 1074-ben Mogyoródnál sikerült ugyan Géza és László hercegnek legyőznie Salamont, de 1076-ban Pozsonynál Lászlónak ismét meg kellett ütköznie vele.

1077. április végétől bátyja, I. Géza király halála után, a kortársai által „Elegantissimus rex” jelzővel illetett László, rátermettsége alapján Magyarország királya lett, bár még élt a legitim uralkodó, Salamon, aki IV. Henrik német-római császár (1084–1105) pártfogását élvezte.

László kétszer házasodott meg. Első házasságából egy leánya született, aki később Jaroszláv orosz herceg hitvese lett. Özvegy uralkodóként elvett második felesége Sváb Rudolf német ellenkirály lánya, Adelheid volt (1078). Ebből a frigyből született Piroska

helyezte a hangsúlyt. 1091-ben birtokba vette a Drávától délre lévő Szlavóniát, majd – a tengerpart kivételével – Horvátországot csatolta koronánkhoz, amely ettől kezdve 1918-ig perszonálunióban állt Magyarországgal. A horvát területfoglalás az amúgy sem felhőtlen magyar-szentszéki viszony kiéleződését eredményezte. Szent László ugyanis egyházpolitikájában következetesen elutasította a gregoriánus pápai hűbért.

László 1092-ben győzelmet aratott az ország északi részét dúló kunok fölött. Ugyanebben az esztendőben, május 20-án, Szabolcs várában nemzeti zsinatot tartott, ahol kiadta I. törvénykönyvét, amelyben az ország legfőbb ünnepnapjait és azok rendjét is meghatározta. Előírta többek között Nagyboldogasszony (augusztus 15.), Szent István király (augusztus 20.) és Szent Gellért püspök (szeptember 24.) ünnepének egynapos készüléttel, Szent Péter apostol (június 29.) és Szent Márton püspök (november 11.) ünnepének pedig 3 napos készüléttel való megülését. Drákói szigorúságú három törvénykönyvével sikerült megszilárdítania az ország belső rendjét, lezárnia a Szent István

által elkezdett államalapítást. Gazdagon támogatta az egyházat. Nevéhez kötődik például a bátai, a kolosi és a szentjobbi bencés apátságok létesítése, továbbá a zágrábi püspökség megalapítása 1093-ban. A szentjobbi apátság alapítása indította el államalapító királyunk kézereklyéjének, a Szent Jobbnak tiszteletét. László a Szent István alapította bihari püspökség székhelyét Váradra, a kalocsai érsekségét pedig Bácsba helyezte át. 1095-ben cseh hadjáratra indult, de útközben, Nyitrán, július 29-én magához szólította az Isten. Testét Biharország központjában, a váradi székesegyházban helyezték örök nyugalomra.

1192. június 27-én III. Béla király (1172–1196) avattatta szentté III. Celesztin pápa engedélyével a László által alapított Váradon. Hamarosan megírták himnuszát (Áve, égi király híve...), verses zsolozsmáját (más néven históriáját) és Legendáját is, mely egy hosszabb és egy rövidebb változatban ismert. Tiszteletének központja a középkorban a váradi székesegyház volt, ahol földi maradványai a költők által megverselt pompás márvány sírban nyugodtak. Itt őrizték a középkori magyarországi ötvösművészet egyik legnagyobb remekművét: a győri székesegyházban látható, aranyozott ezüst fejkereklyetartó hermáját is, de ereklyéiből más templomok is birtokoltak kisebb-nagyobb maradványokat.

A Győrben őrzött s megtekinthető Szent László-herma mellett kevésbé közismert a **Szent István király ereklyetartó mellszobrának létezése**. Ez a **világ legnagyobb**, ilyen célra készült alkotása, melyet a zágrábi dómkincstár őriz. 1635-ben készült Rómában, mérete 113x65 cm, alkotója a réz, az ezüst, az üveg és drágakövek együttesét használta fel. **Képünk e ritka és rejtett kincset mutatja be.**

A középkori Magyar Királyság egyik legfontosabb szakrális központjává, egyben nemzetközi hatósugarú búcsújáró helyé emelkedett Nagyváradot ennek köszönhetően nevezték a Magyar Compostelának, melyhez több pápai búcsúkiáltás kapcsolódott a 14–15. században. Szent László népszerűségét jelezte, hogy számos templom és település viselte a nevét. Általában középkorú fiziognómiával, katonai viseletben, koronával, bárdal és országalmával ábrázolták. A 15. század elejétől megjelent jelvényei között a kettős kereszt pajsz is. Gyakran szerepel Szent István király és Szent Imre herceg társaságában. Legismertebb képzőművészeti emléke a kerlési ütközet leánymentési epizódja, mely a 15. század közepéig, különösen falképeken, az egész országot behálózta.

A Szent László-ikonográfia utolsó nagy megújulása a 17–18. században történt, amikor számos, korábban ismeretlen téma és motívum jelent meg (vízfakasztás, felajánlja rózsafüzéres kardját Szűz Máriának), amely az őt megidéző népeknél szövegében is tükröződik.

Dr. Kerny Terézia +

Ugyancsak kevesek által megtekinthető műtárgy az **ereklyetartó a Szent Jobb másolatával**, amelyet Mária Terézia 1775-ben az egykori Angolkisasszonyok Intézetének ajándékozott. 1775-ben készült Bécsben, fa, fém, üveg és textíliák alkotják, mérete 19x35x25 cm.

vers mindenkinek

*Pirkad a hajnal.
Az első fénysugarak
megérkeztek a föld
felé...
Lágyan sóhajt a táj.
Szívemben derűsen
árad az ünnepi
ének.*

DENCSIK LÁSZLÓ

A türelem mestersége

A szerző 1999-ben diplomázott a Képzőművészeti Egyetemen, mesterei Bráda Tibor, Menráth Péter, Görbe Katalin és Szilárdfy Zoltán. Családjával a templom közösségéhez tartozik, kórusénekesként is, szabadidejében szívesen kirándul, olvas, sportol és bridzsezik.

Világéletemben közel állt hozzám a művészet, különösképpen a rajz és a festészet. A tradíciók, a múlt értékeinek megőrzése mindig fontos volt a családomnak, és én is ezt a tudatot hordozom magamban. Ez a szemlélet indított arra, hogy megmentésre váró műtárgyakkal foglalkozzak, kitanuljam a mesterséget és festőrestaurátor legyek. A Képzőművészeti Egyetemen töltött éveim alatt észrevétlenül szívtam magamba a szellemi és gyakorlati tudást remek mestereimtől – a szakmai profizmust, a leleményességet, a múlt festészettechnikai ismereteit és a modern eljárásokat a gyakorlatban. Ezek közül szeretnék ismertetni néhányat, példákkal is szolgálva.

Fatáblafestészet

Lényege a középkori táblafestészet technikájának elsajátítása a kiindulástól a végeredményig. Fontos a megfelelő faanyag kiválasztása, a többrétegű, saját magunk által készített alapozás, a rajzolás, az aranyozott felület előkészítése laparannyal, a részleges, achátköves polírozás, végül a saját keverésű, porfestéket, tojássárgát és egyéb anyagokat tartalmazó festékekkel történő festés.

Freskófestészet

Megtanultunk többféle (durva és finom) vakolatot készíteni. Nagy méretek esetén – mivel csak nedves felületen lehet dolgozni – napi adagokra, „giornátakra” bontjuk a munkát. A sok Michelangelo-másolat miatt műtermünk az év végére úgy nézett ki, mint a Sixtus kápolna... Megtanultuk a freskók lehetetlennek tűnő

leválasztását is a falról. A restaurátori munkában azért van erre szükség, hogy indokolt esetben a műalkotások múzeumi körülmények közé kerüljenek a megóvás végett, az eredetieket pedig másolatokkal pótolják.

Restaurálás

A műtárgy szó szerint mélyreható megismerésének fontos eszköze a fototechnikai vizsgálat, amely során sok minden kiderül a tárgy előéletéről. Például az infravörös felvételeknél láthatóvá válnak a széntartalmú alárajzolások. Az UV-felvétel megmutatja az átfestéseket, az eltérő kötőanyagokat, a lumineszcens felvétel rávilágít a festékanyagok összetételére, az átfestésekre, korábbi kiegészítésekre, a szignatúrák eredetiségére.

A műtárgy kutatását támogatják a mikroszkópos vizsgálatok is, a tárgyból vett mikron nagyságú keresztmetszeti minták láthatóvá teszik a festmény szerkezeti felépítését, jól elkülönítve egymástól a felhasznált rétegeket (akár többszöri alapozás, festékrétegek, lakkozás stb.).

A műkincspiacon sok hamisítvánnyal találkozunk, ezek felismerését alapos vizsgálatok segítik. A restaurátorok hétköznapi tevékenysége – a specializálódás mellett – mindazt a sok feladatot, módszert és tudnivalót felöleli, amit képzésük során megtanultak. A köztudatban sokszor keverik össze őket a becsüssel, holott ez két külön szakma. A restaurátor kiegészítő információkkal segítséget nyújt vitás kérdések eldöntéséhez, de az értékbecslés nem az ő feladata.

Az Országos Műemlék Felügyelőségnél két termékeny évet töltöttem. Rálátást kaptam és némi gyakorlatot szereztem a templomi oltárok és berendezések, kazettás mennyezetek helyreállításában (Lengyeltóti, Sónkád). Több vidéki munkán vettem részt, ahol falképkutatással illetve homlokzatjavítással foglalkoztunk (Hévíz-Egregy, a fertődi Esterházy-kastély).

Lassan harminc éves szakmai gyakorlatom során szebb-nél-szebb alkotásokkal volt alkalmam találkozni, a középkori fatáblától a modern festészetig, olyan művészekről, mint Barabás Miklós, Lotz Károly, Markó Károly, Ligeti Károly, Benczúr Gyula, Molnár-C. Pál. Munkám megunhatatlan, változatos, gondolkodtató, hagyománytisztelő, de új megoldásokat is alkalmazó, a műtárgy felé mindig alázattal forduló tevékenység.

Haupt-Hoyos Nóra

A restaurált, kész állapot

Ismeretlen festő: Női képmás
olaj, vászon, XVIII. század

A festmény szennyezett, összetekert állapotban egy padlásról került elő. A hajtogatás megtörte a felületet, így hosszanti- és keresztirányban festékkipergéseket okozott. Ezeken a helyeken előtűnik a vásznonhordozó. A képen látható kutatóablakok a festmény eredeti színeit mutatják.

A sűrű felvételen láthatjuk a kép egyenetlenségeit. A bal alsó sarokban a festett felület védelmét ideiglenesen vetex lapok (ideiglenesen ragasztott, pamut alapú papírlapok) biztosítják, amik a festmény konzerválása után, a kép felületéről roncsolásmentesen eltávolíthatók.

A restaurált, kész állapot. Az esztétikai helyreállítás beilleszkedő olajgyanta retussal készült.

Ismeretlen festő: Mária kiválasztott szentekkel
ikon, 1884, olajkép, vászon, fatáblahordozón

Átvételi állapot. A kép erősen szennyezett, a felületet elsárgult, oxidált lakkréteg borítja, az átfestések sötét, a festékkipergések fehér foltként jelentkeznek.

Féltisztított állapot. Bal oldalon a feltárt, jobb oldalon néhány kutatóablakkal a még szennyezett felület. A közepén álló szent lábszárát – amely a tisztítás során bukkant elő – a korábbi átfestés eredményeként csuhaszerű ruha fedte (vö. átvételi állapot).

Restaurált, kész állapot

A szerző 1943-ban született Debrecenben. Általános és középiskoláit Mosonmagyaróvárott járta ki, a szaléziáknál ministrált, majd a Budapesti Műszaki Egyetemre került. Okleveles mérnökként végzett 1966-ban.

Gyermekkorom óta izgat Tibet, a felhők és a hegyek országa. Történelme, vallása, sejtelmes szellemi kisugárzása, a fekete és fehér hunokkal évszázadokig vélt kapcsolata ajzotta fantáziámat. A tibeti és a hun mondavilág bennem egy őshaza történetében fonódott össze, és gyerekként a Himalája hófödte lejtőin szerettem volna hun lovas lenni. Fölöttem körözött a kerecsensólyom, és békés jakok legelésztek a hegyek lejtőin.

Lyukas zászló

A FELHŐK ÉS A HEGYEK ORSZÁGA

Dolgozott műszaki tervezőként, irányította a vízügyi tervezés módszereinek fejlesztését, a vízügyi, távérzékelési és környezetvédelmi kutatást, műszaki fejlesztést és innovációt. Rövid ideig a Magyar Mérnöki Kamara főtitkára volt. Rendszeresen oktatott több egyetemen is környezetvédelemmel és vízgazdálkodással összefüggő tantárgyakat. Nyugdíjasként is tanít a Pécsi Tudományegyetemen. Szeret utazni, világot látni, más népeket, embereket megismerni. Szinte valamennyi kontinensen járt, élményeit, tapasztalatait szívesen osztja meg barátai-val, embertársaival.

Időközben történelmi és néprajzi ismereteim is bővültek, sok minden világosabb lett. Az őshaza elköltözött, ránk tört a Turáni-alföld népet, nyelvet megosztó, szétszakító átka, eltűnt az egységes ősnemzetben való hit és önérzet. Belenyugodtam abba, hogy hun őseink soha nem éltek a Tibeti-fennsíkon, de nem mondtam le szkíta őszüleimről, hun nagyapámról és székely-veimről. A lelki kapcsolat tovább élt. És ki tudja? Tisztázzák-e valaha, hogy a magyarok ősei honnan jöttek? Létezett-e Atais, és részesei vagyunk-e annak az ősi kultúrának, amelyből valamennyi nép és nemzet kultúrája táplálkozott? S tisztázható-e, hogy merre haladunk? Ezer évig védjük európaiságunk jogosságát, és most néhány év alatt európaiságunk utolsó tartalékait éljük fel.

1956 után egészen más szempontok vezéreltek, amikor a tibeti történelmet tanulmányoztam, párhuzamot vonva ismét a napi történésekkel. 1959-ben a 14. dalai láma elmenekülni kényszerült a Tibetet leigázó kínai hódítók elől. Az irántuk érzett ösztönös rokonszenvem önkéntelenül és ismét összekapcsolta országaink, népeink történelmét. Az 56-os jelkép, a lyukas nemzeti zászló számomra mindig is mást jelentett a forradalom kitörésekor és leverése után. Örültem, hogy megszabadultunk a Rákosi-féle, szovjet mintára megalkotott, a kommunizmus jelképeként funkcionáló „címertől”, de a szovjet offenzíva után úgy éreztem, mintha – az azték papok gyilokjából tanulva – a kommunizmus papjai tépték volna ki az ország szívét hazánk nemzeti színű testéből.

Gyermekkori álmom 2006-ban teljesült. Eljutottam Tibetbe, újra megtapasztaltam a magyarországi ötvenes évek elejének embert, szellemet nyomorító hangulatát, az emberi jogok nyomasztó hiányát, de ellentét-

ként a történelemhez ragaszkodó szellemiséget, az emberek szakrális mentalitását, és éreztem a kolostorok mély hittől és bizakodástól átítatott levegőjét. A mantrák és mandalák világa lelkileg és testileg is érezhetően megérintett.

Idegenvezetőnk – nevezzük egyszerűen Chambának – nagy igyekezettel ismertette meg velünk Tibet hivatalos történelmét. A jelenség számomra nagyon ismerős

a kerecsensólyomról,
a kolostorok mély hitéről,
egy nemzet szívéből,
egy kis jelvényről

volt. Egyetemistaként én is vezettem külföldi turistacsoportokat Budapesten. A Forradalomról nem lehetett őszintén beszélni, kerülni kellett a templomok látogatását, történelmünket meghamisítva kellett elmesélni, valamint tanúságot kellett tenni a politikai szűklátókörűség mellett. Chamba is kerülte a vallási és a politikai kérdéseket, de sorra mutogatta a Drepung és Sera kolostorok, valamint a szent helynek számító Jokhang-templom nevezetességeit. Szívélyes volt, tartózkodó, barátságos, de zárkózott.

A Sera kolostorban tett látogatáskor derült ki, hogy testvére ott szerzetes. A tibeti családoknál még ma is szokás, hogy az egyik fiúgyermeket e hivatásra nevelik. Chamba itt, a Sera kolostorban nyílt meg először. Könnyes szemmel mesélt egy egészen másfajta Tibetről. Ismét megelevenedtek gyermekkori látomásaim a fennsíkon lovagló nomádokról, a magasban köröző sólyomról, a hegyoldalokban békésen letelező jakok-

Chambával és öccsével nagyon összebarátkoztunk. Én is sokat meséltem nekik a hun-magyar mondavilágról, Dobogókőről, a föld szívcsakrájáról, a magyar történelemről. Az 1848-as szabadságharc nagyon érdekelt, de különösen megérintette őket az 1956-os forradalom története. Búcsúzóul egy kis jelvényt ajándékoztam nekik, az 1956-os események emlékéért őrző, mindig magamnál hordott, lyukas magyar zászlót.

ról. A szent Yamdroktumso-tó története megindító: az emberek könnye töltötte fel, és ha vize elapad, az a tibeti nép végét jelenti. És itt, 5000 méter magasban, közel a Jóistenhez, ennek a mondának mélyebb értelme is lett. Nagyon fájhat egy nemzet szíve, ha arra hivatkozik, hogy népe azért nem izzad, mert izzadságából is könny fakad. Megértettem, hogy ma a hazát a kolostorok, a lámaizmus szent helyei és a szent Vörös-hegyen épült Potala-palota jelentik. Nem a középkort akarják, de a szükségben oda menekülnek.

1959. március 10-én tört ki a tibeti felkelés a kínai uralom ellen. 2009-ben, az ötvenedik évfordulón kiújult zavargásokat kemény kézzel verték le. A halottak között egy fiatal szerzetest találtak. Öklöbe szorított tenyeréből egy apró, sérült fémdarab került elő. Az 1956-os magyar forradalom lyukas nemzeti lobogójának jelvénye.

Fekete Jenő György

FIVÉRE MEGHALT. HAMVASZTÁSSAL TEMETJÜK – szólt a börtön táviratának nyers szövege, de amikor Esterházy János gróf nővére 1957 márciusában a csehszlovákiai Mirovba ért, hogy a hamvasztást – tehát a kín minden jelenék eltüntetését is – megpróbálja megakadályozni, a testet már elszállították. Az urnát sem kapta meg. Ekkor hallotta másodízben a mirovi parancsnok hideg szavait: „egyszer már megmondtam, nem adom ki a foglyot sem élve, sem holtan.”

A gyertyák csonkig égtek

HATVAN ÉVE HALT MEG GRÓF ESTERHÁZY JÁNOS

Minden embertelenség, a kommunizmus gerinctelen közönye, a faji megkülönböztetés és a benesi elvek összes kegyetlensége tömörült e mondatba, amely egyben egy igaz ember örökségét, példájának erejét is feledtetni igyekszik. Mint a történelemben annyiszor, a test megsemmisíthető, de a lélek megvirágzik.

Gróf Esterházy János 1901-ben született Nyitraújlakon (ma Szlovákia) a család galántai ágából. Tanulmányai befejeztével szinte elrendelten lép politikai pályára édesapja utolsó szavainak szépséges terhével: *Légy mindig jó magyar, fiam, kisfiam*. E végrendelet dédapjának, nagypapjának és édesapjának folytonos szabadságküzdelméről szólt, a többségi nemzet tagjaival való együttélés egyre kényesebb viszonyrendszeréről, az ehhez készített politikai tervek megvalósításáról.

Az újlaki kastély a XVIII. században épült, falait vadszőlő terítette be, a szobákban XV. Lajos korabeli faburkolat, kápolnája pedig sok esztendeje az úrnapi körmenet 3. stációja, a rózsák és fehér orgonák balzsamos illatával, amelyeket édesanyja, a lengyel Tarnowska Erzsébet grófnő szórt az Oltárizsentség elé. Kilépvé a boltívek közül a szlovák szó került többségbe, s ez a tény hamar vált meghatározó kérdőjellé. Az egyetlen jellé, amit a horizont felkínált.

Az első világháború reggelén a csehszlovák légiók bevonultak a Felvidékre, a házak falán plakátok közölték az ideiglenes kormány határozatát, mely szerint Pozsony ezentúl a Bratislava nevet viseli. A magyar iskolákat bezárták, és mindenkit, aki nem tett hűségesküt, vagonokba zsúfoltak Budapest felé. Megtörtént mindaz, ami a Kárpát-medence elszakított területein az önkény menetrendje lett: a kitelepítés, az erőszakos lakosságcsere, az ezzel karonfogva érkező részvétlenség, önfeladás, embertelenség. A trianoni konferencián Edvard Benes – még külügyminiszterként – Svájc

példájával altatta el a nagyhatalmak közömbös és/vagy szűkös lelkiismeretét.

A 31 éves Esterházy e háttérzajban vált az Országos Kezresztényszocialista Párt elnökévé. Világosan látta, hogy a betelepített csehekkel ellenséges szlovákok autonómiatörekvései csak időlegesen állíthatják azonos oldalra a Szlovák Néppárt képviselőit, valamint azt is, hogy a magyar közösség hol hibázott a kisebbségek felé való ellépés hiányos gesztusaiban. Fáradhatatlan

évek következtek. Az iskoláért folytatott küzdelemben reménysugárnak látszott 1935 ősze, amikor Masaryk elnök lemondása után, utódként Edvard Benes megválasztását támogatta, aki győzelmét követően így nyilatkozott: értékeli a magyar kisebbség támogatását. E reménysugár nem kezdett világítani, mert az elnök egyetlen ígéretét sem tartotta be.

1938. Hitler januári beszéde tovább növelte az árnyékot; Esterházy úgy vélte, hogy a szudétánemetek gyakran erőszakos fellépése újabb háború nyitánya lehet, mert ha Hitler – a magyar nemzetiség protektorként – megtámadja Csehszlovákiát, éppen a magyarság lenne az ürügy ennek kirombantására. Ezért a békés revíziót szorgalmazta.

1938 szeptemberében a brit, a francia, a német és az olasz küldöttségek megkötötték a müncheni egyezményt, majd – a megegyezésképtelenség bénult hetei után – a novemberi bécsi döntéssel majdnem az egész felvidéki magyarság visszatért az anyaországhoz. Egy kis időre. Bár Esterházy megtehetné volna, hogy tevékenységét a magyar országgyűlésben folytatja, de nemet mondott e lehetőségre. Mivel Újlak Csehszlovákiában maradt, ő hűséges akart lenni, képviselni sorsársai ügyét. Tudta jól, hogy az út göröngyös része még előttük áll.

1939 márciusában már mindenütt a horogkeresztes zászlókat és Andrej Hlinka sovinizta gárdistáinak lobogóit lengette a szél. Josef Tiso elnök, Hitlerrel való találkozója után, kikiáltotta az önálló szlovák államot. A pozsonyi Carlton Hotel előtt a hatalmas Tiso-mellszobor két oldalára felállították Hlinka és Hitler portróját is. A Führer és a két katolikus pap együttese nemcsak a politikai tér teljes beszűkülését hordozta, hanem fájdalmas morális terhet is jelentett a jóakarató embereknek.

Cikkünk szerzője 1979-ben csatlakozott a templom muzsikusz közösségéhez. Karnagy, kántor. Szívügye a szép régi egyházi ének gondozása. Felesége pedagógus, három lányukkal a Szentimréváros lakói. Írásának alapja a Századvég kiadásában 2002-ben megjelent Esterházy-emlékkötet.

1942-ben Hitler felszólította Tiso elnököt, hogy az összes zsidót deportálja: „Ha Szlovákia ezt visszautasítja, a legrosszabbra számíthat a részemről” – közölte. A teljes nemzetgyűlés megszavazta az ehhez szükséges törvényt – kivéve gróf Esterházy János. Pozsony magyar lakossága büszke volt képviselőjére, aki minden lehetőséget megragadott a veszélyeztetettek – zsidók, lengyelek – mentésére, s felkészülten várta a Gestapo látogatását.

A Hlinka-gárda 60 000 zsidó embertársát zárta marhavagonokba, a Szlovákiában maradtak száma körülbelül 20 000 főre tehető. Egy évvel később a szlovák püspöki kar nyilatkozatban ítélte el az ellenük való fellépést. A körlevelet – saját templomában – Tiso atya, az állam elnöke, e méltatlan törvény legfőbb felelőse is felolvasta.

1944. A szovjet csapatokkal együtt Benes is visszatért Kassára, Tiso pedig elhagyta az országot. Szabadrablás, erőszak, vagyon- és ingatlanelkobzás. A bevált menetrend szerint. Esterházy ismét dönthetne másképp, de nem teszi: *Erős elhatározásom, hogy nem hagyom el ennek az országnak a magyarjait. Utolsó leheletemig szolgálni akarom őket* – írta.

A szlovák kommunista párt ugyanúgy és ugyanoda hurcolta a magyarokat, ahová elődeik a zsidókat. Esterházy az egyik memorandumot a másik után fogalmazza, kihallgatást kér Gustav Husák belügyi megbízottól. Husák magához hívhatja – és letartóztatja.

1945. július 28-án két szovjet katona levelet hoz, melyben a gróf téli ruhákat kér Mariska nővérétől. A család ebből tudja meg, hogy az NKVD a gulagok valamelyikébe szállítja.

1946. A párizsi békekonferencián Benes elnök pedig gondoskodott arról, hogy a magyarokat megfosszák állampolgárságuktól, elbocsássák munkahelyükről, elkobozzák megmaradt vagyonukat... Esterházy Jánost a csehszlovák nemzeti bíróság mint fasisztát és kollaboránst, a távollétében halálra ítélte. Az aljasság lefelé is határtalan.

1949 május. A gróft – a moszkvai Lubjanka és egy észak-országi koncentrációs tábor után – visszahozzák a pozsonyi törvényszéki börtönbe. Az ott töltött négy év alatt a kínzások, a vallatások, a férges, az éhezés, az álmatlanság és a tüdőbaj következményeképp már nem képes önállóan járni sem. Mindezen idő alatt nem szűnik meg imádkozni, a Szűzanyához fohászolni, bízni szabadító erejében. A gulagon betegszobára kerül – egy önkívületben fekvő, halálos beteg fiú mellé fektetik. Elhatározza, hogy kilencedet mond érte Szent Terézhez s Kaszap Istvánhoz. A 9. napon a fiú felült az ágyon és enni kért, fájdalmat nem érzett, s gyógyultán távozott.

E ponton érkeztünk el a gróf életvitelének szegletkövéhez: a napi imádság gyakorlatához: *Mindenért hálát adok Istennek, még a deportálásért is, ... abban a végtelen*

len kegyelemben részesültem, hogy azt kérhettem Tőle, hogy szenvedésem és nélkülözésem árán méltó lehessen az Ő követésére megtisztult lélekkel... A vele raboskodó szlovák pap tanúsága szerint: „Bizony, szent ez az ember!”

1950. Nővére, Mariska, újabb kegyelmi kérvényt küld a köztársasági elnöknek, amelynek folyamányaképp a halálos ítélet életfogytig tartó fegyházra módosul. Megkezdődik Esterházy börtönkálváriája. Pozsony, Lipótvár, Mirov, Illava, Rocor, Bory után ismét Lipótvár, majd Mirov. Irgalom nélkül, betegen, csont és bőr valójában. Sosem panaszkodott, nővére ritkán engedélyezett és komoran ellenőrzött látogatásakor jókedvűnek mutatkozott, és virágnyelven jelezte, hogy mindig talál papot a foglyok között, aiktól magához tudja venni a *legjobb táplálékot és a legjobb orvosságot*: a szent kenyeret és vért. Fogolytársait vigasztalja, keresztjét, szenvedéseit szerettei és hazája üdvéért ajánlja fel.

1955. Sztálin halála után két évvel a kormány általános amnesztiát hirdet. Május 9-én reggel a rabok a börtönudvaron várakoznak, a kapu kinyílik, és a sor megindul a szabadság ígérete felé. Esterházyt ketten támogatják, de mielőtt átléphetné a küszöböt, megszólal a jelzősíp. Két foglyot fordítanak vissza...

1956. május. Lipótvárról ismét Mirovba viszik – a magyar forradalom kitörése után az élelmiszer-csomagok eltűnnek. Meleg ruhát sem kaphat. Az örök segítik, mert jártányi ereje sincs. Folyamatosan fázik.

1957. február 24. Nővérét értesítik, hogy az elítélt már közel ért az utolsó úthoz. A látogatásra négy orvos kíséri, injekciót kap, hogy beszélni tudjon. *Tudod, Mariskám, hogy itt bent, a hosszú éjszakákon és nappalokon nem szűnnek meg a legjobb táplálékot előállítani. Mindennap kapom azt az eledelt* – suttozja.

1957. március 8. Tizenkét év fogság után, hat nappal 56. születésnapja előtt emelkedett fel az örök hazába. *Az ember tehetetlen egy rendszerrel szemben, amely számtalan kegyelmi kérvényünkre azt válaszolja, hogy az amnesztia nem irgalmas cselekedet, hanem annak adják, akinél a büntetés elérte a célt: az átnevelést* – írta nővére később.

Áldott legyen a neve, szolgálata, lelkének ereje, népéhez, anyanyelvéhez való megtörhetetlen hűsége. Egyszer – egy igazságosabb világban, még a földön is – a boldogok sorában.

És ha a kedves Olvasó szelíd párhuzamot fedezne fel bizonyos Olofsson Placid bencés szerzetes és Esterházy János gróf életvonala között, ezt helyesen és szívvel teszi.

A Szlovák Köztársaság Esterházy Jánost hivatalosan nem rehabilitálta. A Cseh és a Szlovák Köztársaság a benesi dekrétumokat azóta sem érvénytelenítette.

Benes neve helyesen Beneš. A szerző mégsem így használja. Hogy miért nem, arra az írás elégséges támpontot ad.

Csányi Tamás karnagy

1945. november 4-én

a következő hirdetéssel fordultunk templomlátogató híveinkhez: *Ez a vasárnap a „templom vasárnapja”. A háborútól, vihartól megrongált Istenháza a ti támogatásokat kéri. Ha ma nem tudsz adni, adjál holnap. A szegények pengőjére épp úgy szüksége van az Úr hajléká-*

Arany oldalak

M E T S Z E T E K A H I S T O R I A D O M U S B Ó L

nak, mint a tehetősebbek tízezeire. A templom papjai gyűjtöttek, és ennek a gyűjtésnek eredményeként rendbe hoztuk a templom tetejét. Egy későbbi hirdetés beszámolója szerint 200 000 Pengő volt a gyűjtés eredménye.

1946. november 6-án

kedves női találkozónk volt: Gyurkovics Mária operanékes beszélt „kislányairól”. November 7-én, elsőcsütörtökön, a férfiak havi találkozóján Csonka Béla adott elő: *Férfiak a jövőben* címen.

November 3-án,

este 6 órakor, Mozart Requiemjét adtuk elő a templomban, ének- és zenekarral. A Requiem latin és magyar szövegét a [templomot] zsúfolásig megtöltő hallgatóság a kezébe kapta.

1947. november 8-án mondtunk:

Istennek hála, már nem tudja ellátni híveinket két ezerostyás áldoztató-kelyhünk. Az új, ezerostyás áldoztató-kelyhely 3000 Ft-ba kerül. Ha tudsz, ma a templom legnagyobb ünnepén: búcsújának napján, tégy többet a perselybe, hogy a kelyhet elkészítette, karácsonyi szentáldozásainkat ne zavarja meg a szentostyák esetleges kifogyása. Az új áldoztató-kelyhet – magatok tudjátok – nemcsak a templomnak, hanem magunknak, szentáldozásainknak adjuk. Arany- és ezüsttárgy felajánlásaidat a sekrestyébe vagy a plébániára kérjük.

Az A. C. [Actio Catholica – a szerk.] ennek az évnek az őszén Szabad Egyetemet hirdetett Szent Imre plébániájának rendezésében. Ennek egyik előadásaként, november 14-én Endrédy Vendel zirci apát beszélt a ciszterciek pedagógiájáról.

1948. november 1-én

Mindenszentek ünnepét reggel 6 órakor fejezzük be. *Plébániánk felnőtt katolikusait az éjszakai órákra hívjuk.*

Házatok minden lakóját értesítsétek! Éjszaka is jöjjetek a templomba! Vállaljátok az éj derekának és a hajnalnak óráit is!

Még egy hirdetés: *Szerzetesrendek részére csak a templomban kérünk tőletek adományokat. Ne adjatok senkinek, aki gyűjtőívvel házról-házra járva kér. Azoknak,*

akik a múlt vasárnap a perselybe téve támogattak bennünket, és ezzel kenyeret adtak, fizessen meg a Jóisten. A ciszterciek ezentúl minden nap szentmisét mondanak a plébánia területén dolgozó szerzetesek jötevőjéért.

November 5-től,

a templom búcsújának vasárnapjától kezdve, minden vasárnap este, a harangszókor a budapesti ciszterciek együtt mondták el liturgikus esti imájukat a templomban. *Erre az énekes vesperásra és completóriumra szeretettel hívjuk meg az egyházzal együtt imádkozni óhajtó híveinket.*

November 7-én:

El ne felejtsetek: minden kedden és pénteken, este 17 órakor az édesapák és édesanyák hittanórája.

November 5-én, Szent Imre herceg ünnepére hirdettük: *Reggel 9-kor szentmisére várjuk 14 éves korig a kisebb fiúkat és lányokat, a legkisebbeket szüleikkel együtt. A szentbeszédes Szent Imre mise után a Legméltóságosabb Oltáriszentséggel megáldjuk a gyermekeket. Ha délelőtt iskolában volnál, délután 14-től 15-ig szentórára jöjj a templomba. A szentóra befejezése után ugyancsak szentimrenapi gyermekáldás*

Szent Imre napját követő vasárnap, november 6-án, tartottuk templomunk búcsújának napját. A nagymisént Endrédy Vendel zirci apát mondta. A szentbeszédet a budai ferences templom plébánosa P. Gábris Grácián.

1949. november 7-től,

hétfőtől kezdve reggel fél 8 órakor szentbeszédes reggeli imádságot mondtunk a plébánia templomban. *Arra kérjük az édesanyákat és az édesapákat, ne csak maguk jöjjenek a templomi reggeli imára, hanem a fiaikat és a lányukat is hozzák magukkal, vagy ha nem tudnának jönni, küldjék el őket a plébániatemplomba. A reggeli ima, a Prima első zsoldtárát énekeltük, 5 perces katechézist tartottunk a tanév minden hétköznapján, 1949-ben, 1950-ben, sőt 1951-ben is júliusig.*

A válogatás megtartotta az eredeti lejegyzés fordulatait, helyesírását, csak a nyilvánvaló hibákat javítva.

Az Árpád-házi Szent Imre herceg-díjról

Fogadják szeretettel tájékoztatásunkat s kérésünket

A kereszténység évezredes működésének, alakulásának, értékrendjének fenntartója, meghatározó kerete a közösség. Az imádság, a gondoskodás, a szabadidő kulturált eltöltése, hétköznapjaink és ünnepnapjaink eseményei mind e kereten belül kötnek kisebb vagy nagyobb közösségekhez, amelyeknek a templomhoz társuló legnagyobb egysége a szentmise.

Az alapítók szándéka, hogy ezen módon is hitet tegyenek a közösségépítés – jelen társadalmi környezetben – kiemelkedően fontos ténye mellett, és ezen szerény jelképpel ösztönözzék az egyházközség azon tagjait, akik e cél érdekében önzetlenül és hűségesen vállalnak szerepet. Az alapítók hangsúlyosan szeretnék jelezni, hogy a hűséget meghatározó feltételnek tekintik, mint olyan értéket, amely nem egy szerencsés pillanat adománya, hanem csak hosszú esztendő – legalább egy évtized – elkötelezettségével szerezhető meg. Az alapítók a díjat tehát minden esztendőben azon személynek szánják, aki a Ciszterci Szent Imre Egyházközség elkötelezett tagja, s e közösségben végzett tevékenysége a fentiekkel párhuzamos.

A díjazás

A hívek írásban jelölhetnek és adományozók lehetnek. Az adományozó nevét a DÍJAZOTTAK KÖNYVE rögzíti. A díjat az év végi hálaadás alkalmával, a szentmisén nyújtják át a díjazottnak. A pénzforrást kizárólag adományok fedezhetik, ezzel is szorgalmazva, serkentve a közösség összefogását. Ezen összeg 100 000 Ft.

A kuratórium

A kuratóriumot 7 fő alkotja: a mindenkori plébános, a díj alapítója, az egyházközség világi elnöke és a díjazottak. Utóbbiak kimenő rendszerben, tehát a legrégebben díjazott helyébe a friss díjazott lép, ilyen módon szolgálva a kuratórium megújulását. Minden döntéshez 5 azonos igen szavazat szükséges. A kuratórium döntéseit a DÍJAZOTTAK KÖNYVE rögzíti.

2014. Szent Imre herceg ünnepén: az alapítók

Mindazon Testvérek, akik egyetértenek a fentiekkel, és szívesen jelölnének és/vagy lennének adományozók:

- a jelölt nevét, valamint saját nevüket és elérhetőségüket tegyék zárt borítékba, és a sekrestyében vagy a plébániai irodán adják le. A borítékra csak ennyit írjanak: Szent Imre-díj jelölés.

- akik szívesen lennének adományozók, azok akár banki átutalással, akár csekken, akár zárt borítékban megtehetik ezt a sekrestyében vagy a plébániai irodán. Minden esetben jelezzék nevüket, elérhetőségüket, valamint a célt: Szent Imre-díj adomány. OTP Bank Zrt. számlaszám: 11711034-20422158

Köszönjük szíves figyelmüket!

egy LÉPCSŐ-vel többet

Kedves Testvérek, plébániánk két **kiadványával** találkozhatnak rendszeresen – mindkettő a tájékoztatást szolgálja a maga szerepe szerint. A **Hírlap** a híreket szállítja, a **Lépcső** folyóirat pedig színvonalas olvasnivalót szeretne közreadni, egyre alakítva, támogatva azt a szellemi műhelyt, amelynek meghatározói a Szent Imréhez kötődő hívek. Fentiek okán a Plébánia elvi **döntése** talán helyes: nemcsak a Hírlap, hanem az igényes nyomdatechnikával készülő Lépcső is ingyenesen áll a Testvérek rendelkezésére, hiszen minden, amink van, Önök által a miénk. Lábunkat **megpróbáljuk** minden résben megvetni, így időről időre támogatást szerezni a lap nyomtatásához; e számunkat például kerületünk Önkormányzata segíti. Ennek ellenére, ami az anyagi forrásokat illeti, nincs módunk hátradólni. Jólesik számos Olvasó azon figyelme, készsége, amelyet a Lépcső legutóbbi megújulása óta tapasztalunk, ezért – évente **egyszer** – kérjük, hogy legyen e lap „résztvevője” azon régi igazság kíséretével, miszerint a sok kicsi sokra megy. **Hálás köszönettel!**

A csekk az egyik lehetséges mód, természetesen akinek a banki átutalás jobban kézre esik, járjon azon az úton (Szent Imre Alapítvány, OTP Bank Zrt. számlaszám: 11711034-20422158), illetve hozzájárulását zárt borítékban a sekrestyében vagy a plébániai irodán is szeretettel fogadjuk. Mindhárom esetben feltétlenül tüntessék fel, írják rá a célt: Lépcső.

Nem gondolhatnók, hogy prózánk nagymestere éppen a szentimrevárosi tájakról feledkezett volna meg ifjúkori pesti és budai kalandozásainak idején. (Az önálló közigazgatási egység csak röviddel halála előtt született meg. Az 1930-ban törvénnyel lét-

korcsmárosok szüretelnek a pincékben, legalább az a néhány ember tartsa meg a budai szüretet a maga régi formájában, akik még látták, hogy hogyan taposták a bort a Sas-hegyen.” Úgy tartja a hagyomány, utoljára 1908-ban szüreteltek itt, a filoxéra elpusztította a bu-

A hely fölött a pókfonál úszott

KRÚDY GYULA A SASHEGYI SZŐLŐKRŐL - BOROKRÓL

Cikkünk szerzője művelődéstörténész, a Varsói Egyetem tanára, József Attila-díjas író, 18 önálló könyve látott napvilágot. Az egykori József Attila (most Szent Imre) Gimnáziumban érettségizett 1963-ban, szűkebb hazája a Szentimreváros. Szenvédelye a csavargás az Adriától a Balti-tengerig.

rehozott, 1934-től működő XI. kerület egésze 1950-ig a Szentimreváros nevet viselte.) A nyíregyházi születésű nagykamasz a millenniumi évben költözött ígéretes írópalántaként a fővárosba. Láthatta még a felnőttkor határára érkező (akkor ez 24 év volt) Budapest XIX. századi, sokféle arcát, múltjának emlékezetét őrző utcáit, házait. Igazából ez vonzotta őt írásaiban; a korszerűsödés amerikai tempója mögött észlelhető tegnap.

Önéletrajzi ihletésű, *N. N.* című regényében (1920) így tekint vissza a megérkezés idejére, mindjárt egy kis emlékezet-térképpel: „Én... én idegen voltam Pesten... Vezettek férfiak, vezettek nők, hogy kiismerjem magam a városban. De mégis többnyire nőktől tudtam meg, hogy merre van a Kacsza utca, a Zöldvadász vendéglő, a divatos- és kalaposbolt a Belvárosban, a ráctemplom a Tabánban, a vasúti töltés Zuglóban, az újpesti határ-csárda, a császárfürdői sétány, az óbuda Flórián-szobor, a Jánoshegyi út...” A magyar félmúlt világát, ízeit többnyire a modernizációtól elkerült csendes helyeken, a budai városrészekben (Tabán, Víziváros, Krisztinaváros) találta meg. „Az enyészet lakik itt; az a csendes elmúlás, ahogy a régi Buda lassan meghal. Az utca még hegynek görbül, és zárt erkélyek, ólomkarikás ablakok bámulnak azokra, akik a szűk utcácskán végigbálgálnak, de az utca végéről már idáig hallatszik a villamos csilingelése...” A furcsa házakban furcsa emberek laktak. Nem véletlen, hogy az idézet forrása az 1909-ben megjelent kisregény címe: *Régi szélkakasok között*. Különös történetet mond el benne a saját hangját egyre jobban megtaláló író: két öreglegény – ezek között a díszletek között – miként próbálja megőrizni a rájuk bízott kamaszlány erkölcsseit. A végén persze győz a fiatalság, a kibontakozó szerelem. És eme utolsó stáció színhelye a sashegyi szüret. Ez is inkább a régi szüretetek megidézése: „Ha már Pesten és Budán csupán a

dai szőlők jelentős részét. Az író így idézi meg a szüreti hangulatot: „A szőlőszemek megduzzadtak, és a hely fölött a pókfonál úszott. A hegyek között mélységes mély csendben üldögélt az ősz...”

Nagy híre volt a sashegyi vörösbornak, írónk is több helyt emlegeti. Például a *Kánaán könyvében* (1917–1919): „Termett ez a bor a Sashegyen, az öreg urak még ittak belőle, és olyan elragadtatással emlékeznek rá, mint első kedvesükre.” De igazi mítoszi szimbólummá az *Etel király kincse* (1931) című regényben nő a sashegyi szőlő és bor. Ebben a műben egy XIX. század végi úriember – Krúdy Szabolcs vezérnek nevezi – elindul a Nyírségből Attila kincsét megtalálni. A tegnap Magyarországnak széles panorámáját festi az író, ahogy a szabolcsi hétszilvafás „hunok” csapata végigportyázik az országon. Szabolcs vezér ezt a tájékoztatást kapja a helyről: „Igen, a királyoknak itt szőlők voltak már Árpád fejedelem idejében. Még megvan a hely a Sas-hegyen, melyet Árpád vezér szőlőjének mondanak. Amely szőlő mindig, Árpád vezér után is a mindenkori magyar királynak termette a fejedelmi sashegyit.” Oda is érkezik a kincskeresők csapata a hegy tetejére. „A hegy lábánál a Duna széles szalagja ölelte át az országot, mint a kardszj a vitézek derekát. Közel és távol hegyek magasodtak, amelyek a királyt mindig arra emlékeztették, hogy mennyi erő van az ország földjében, amelyből ily hatalmas öklök, kezek emelkednek ki, hogy az égboltozat viharfellegeit megfogják, és ne eresszék tovább.”

Kiss Gy. Csaba

Jelen írás a szerző „Szentimrevárosi Athenas” címmel indított sorozatának része, amely kerületünk irodalomtörténeti múltjáról készít tartalmas pillanatfelvételeket.

